

HET WOORD VAN DE WEEK

23e jaargang nr. 14

5 april 1970

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Hash

Hash is niet alleen een genotmiddel dat de laatste jaren een serieuze concurrent van de alcohol dreigt te worden, maar het is ook een afkorting, die iets met het Humanistisch Verbond te maken heeft, t.w. Humanistisch Aksie Sentrum Holland — wanneer je centrum met een s schrijft. Iemand, die alles van HASH weet, één van de initiatiefnemers, is Simon Radius, functionaris van het Verbond.

Radius: Hash is een werkgroep die zich bezig houdt met het organiseren van maatschappijkritisch cursuswerk en vormt plaatselijk cursussen waaraan leden van het Humanistisch Verbond, van het Humanistisch Jongerencentrum en van de studentenvereniging Socrates kunnen deelnemen.

Wat wil Hash, wat zullen de activiteiten zijn?

Radius: Hash gaat er van uit dat we in een wereld leven die spot met alles wat wij als humanisten altijd als waarden de wereld hebben ingeslingerd. En Hash wil de mensen nu bewust maken dat er aan die wereld een heleboel veranderd kan worden, als wij zelf maar voldoende gemotiveerd zijn om dat te doen. En die motiveringen willen wij dan aanbrengen via informatie en oriëntatie en bewustwording in ons cursuswerk.

Welke konkrete voorbeelden zijn er te geven?

Radius: In Amsterdam en Utrecht beginnen we met cursussen. Besprekingen zijn gaande met Den Haag, Rotterdam, Zeist, Breda en Wageningen — en de eerste cursus, de primeur, is in Utrecht. Op veertien april starten we met een cursus van vier avonden, die zal gaan over *underground*. Op de eerste avond zal gesproken

worden over underground in het algemeen, op de tweede en derde avond zal gesproken worden over een aantal alternatieven t.a.v. de maatschappijstructuur, die met geld te maken hebben, met communes, e.d.

De informatie is een belangrijk punt?

Ja, de cursussen zullen in het begin sterk op de informatie gericht zijn, maar de bedoeling is dat we na die informatie en oriëntatie ook duidelijk komen tot stellingname, hetzij persoonlijk, hetzij ook via de groep. Wat er dus gebeuren kan dat hangt in hoge mate af van de samenstelling van de groep. Dat kun je dus niet direkt voorstellen.

Wat is dus het essentiële verschil met een serie lezingen of inleidingen?

In de eerste plaats dat we gebruik maken van vormingsmethoden, waarbij de discussie duidelijk in het centrum staat. Maar ook dat we vanuit het cursuswerk duidelijk proberen te komen tot een aktie, tot de formulering van een aktie en tot het voeren van die aktie zelf. En daarna — en dat zou nog veel mooier zijn — om Hash te kunnen ontwikkelen tot een aktie-begeleidingscentrum, van waaruit we de verschillende akties gaan evalueren op hun effect en op de motivatie van de deelnemers zelf. Nagaan waarom ze die aktie zo nodig moeten voeren.

En initiatieven voor een dergelijke aktie komen van wie?

Niet van die stuurgroepen. Die stuurgroepen hebben eigenlijk alleen een dienstverlenende funktie ten aanzien van wat er dan straks moet gaan gebeuren. De deelnemers bepalen dus eigenlijk wat er moet gaan gebeuren, zodat wij

een radio-uitzending van zondag 5 april 1970

Op 11 april is in Utrecht de derde diskussiedag, van half twee 's middags tot een uur of vijf in het congrescentrum aan de Croeselaan.

met de organisatie van de cursus ook deze moeilijkheid hebben dat we geen pasklare stof aanbieden, maar dat we die laten ontstaan op de avonden zelf.

HASH start dus in Utrecht, op veertien april, dinsdag over een week.

Inlichtingen: Humanistisch Verbond, postbus 114 Utrecht, telefoon 030-24641.

Discussiedagen:

De oprichting van HASH is illustratief voor een bepaalde tendens in het Humanistisch Verbond: het zich meer dan voorheen richten op een maatschappelijke stellingname en op maatschappelijke actie. Niet iedereen is het daar trouwens over eens, en niet ieder bedoelt er hetzelfde mee. De regionale discussie-dagen zijn mede bedoeld om het gesprek over dit soort vragen binnen de hele organisatie te stimuleren.

Vijftien dagen geleden werd de eerste openbare discussiebijeenkomst gehouden in Assen, gisteren de tweede in Deventer.

Mevrouw Sleuvenhoek, die de leiding had bij de discussie in Assen, waar een 150 leden en belangstellenden aanwezig waren, merkte in haar openingswoord o.a. op:

„Een stukje van deze toekomst van ons Verbond, zien we uitgedrukt in een betere communicatie tussen leden — en ook wel vrienden van het Verbond — en het hoofdbestuur. En dan niet alleen om elkaar nu eens te zien en aan te horen en onmiddellijk te gaan bekritisseren, maar ook werkelijk om met elkaar van gedachten te wisselen, wederzijds begrip te krijgen voor elkaars ideeën en daar dan ook iets mee te doen. Er rekening mee te kunnen houden voor een toekomstig beleid.”

De heer Cabout hield een inleiding om het gesprekstema van die middag af te bakenen. Hij stelde daarbij:

„Het gaat vanmiddag om de vraag in hoeverre en op welke manier kan/mag het Humanistisch Verbond zich bewegen in het geestelijk en maatschappelijk leven. Nu dacht ik dat het Verbond, als we althans uitgaan van zijn huidige doelstelling, vier alternatieven voor zich ziet.” Die huidige doelstelling is:

Het Verbond beoogt de verdieping, verbreding en verdediging van de humanistische levensovertuiging — en:

Het Verbond streeft er naar een geestelijk centrum te vormen voor hen die niet godsdienstig zijn.

Het eerste alternatief omschreef Cabout als een beperking van het Verbond tot zijn functie als geestelijk centrum, tot het doorbreken van het monopolie van de „christelijke” natie.

Volgens het tweede alternatief is het daarnaast toegestaan buiten de eigen kring te treden wanneer het gaat om het verlenen van individuele hulp — een activiteit die bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in de geestelijke vorming.

Volgens de derde opvatting moet het Verbond zich wel bezig houden met maatschappelijke kwesties, maar dan op een wijze die typisch en gepast is voor een geestelijk centrum. Het Verbond zou zich met grote verbanden bezig moeten houden en de dagelijkse en acute problemen overlaten aan bv. de politieke partijen.

De verdedigers van alternatief vier tenslotte zouden willen dat het Humanistisch Verbond zich sterk zou richten op directe maatschappelijke actie, omdat alleen op die manier een humanisering van de maatschappij mogelijk is.

De discussie die volgde was voor een groot deel geconcentreerd op het beleid van het HB inzake uitspraken over actuele kwesties met mogelijk politieke implicaties. De term „politiek” zorgde weer voor de gebruikelijke verwarring.

Aan deze discussie ontleen wij het volgende:

Allereerst de opmerking van de heer Van Rooyen, die vond dat de samenstelling van het hoofdbestuur eenzijdig was omdat er geen liberalen in zaten. Hem werd toen gevraagd:

„U wilt toe naar een politiek gezien evenwichtiger samenstelling van het hoofdbestuur. Betekent dit, dat u het Humanistisch Verbond eigenlijk ziet als een soort compromis-organisatie, toch een politieke organisatie, waarin alle mensen met niet-confessionele politieke overtuigingen moeten zitten. Of ziet u het Verbond als een niet-politieke organisatie en wilt u door een evenwicht proberen om de politiek uit te bannen. Door te redeneren: als je maar én socialist én liberalen in het hoofdbestuur zet, dan worden ze het toch niet eens, dus dan komen er geen politieke uitspraken.

De heer Van Rooyen antwoordde hierop:

Nee. Dat tweede dat zou ik niet willen. Ik vind het wel degelijk nuttig als het Humanistisch Verbond in bepaalde gevallen tot uitspraken zou komen. Ik heb genoemd de kwestie Nieuw Guinea. Dat heeft mij persoonlijk zeer aangegrepen dat daar dus onder toezicht van de Verenigde Naties en met mede-verantwoordelijkheid van Nederland een volksstemming is gehouden, waarbij Indonesië de afspraken volkomen heeft geschonden. De meerderheid van de Papoea's was tegen aansluiting bij Indonesië, ze hebben voor moeten stemmen. Dat is een enorm schandaal geweest. Het had nu op de weg van het Verbond gelegen om zich daar nu eens duidelijk over uit te spreken en zich aan de kant te stellen van het recht. Dat is niet gebeurd.

Dus het is niet zo dat ik het zou betreuren als het Verbond zich uitsprak, maar ik betreur het wel dat het Verbond zich dermate eenzijdig uitspreekt dat veel leden in hun geweten daarover bezwaard zijn en zeggen: Ja, als men zich zo uitlaat, dan krijg ik ook het etiket dat ik er zo over denk. Dit schept dus allerlei problemen. Een ander merkte hierover op:

„Maar dat is andersom natuurlijk net zo. De standpunten die u verdedigt zullen voor iemand anders eenzijdig zijn en die zullen voor iemand anders reden zijn om te zeggen: Ja, maar hier herken ik mezelf niet in, dit is mijn club niet.”

Voorts geven we nog een aantal tamelijk willekeurig gekozen meningen weer.

De heer Bakker had het over alternatief één, en hij had het over activiteiten in eigen kring en buiten eigen kring, en vooral over hulp bij persoonlijke moeilijkheden. Maar ik stel daar tegenover: elk mens leeft in de maatschappij en ondergaat de werking van die maatschappij. Het extreme voorbeeld daarvan was het nationaal-socialisme en tijdens dat bewind heeft ieder mens daar eigenlijk stelling tegen genomen. Zonder zich af te vragen of hij politiek geëngageerd was of niet. En dat had ik nu naar voren willen brengen: dat dit kern-probleem is. Niet de politiek als zodanig, maar de morele invloed op de mens en op de maatschappij.

„Als er iets gedaan wordt, bijvoorbeeld een actie tegen de oorlog in Vietnam, zoals dat wel gebeurd is, een demonstratie, dan zou ik daar als Humanistisch Verbond in mee willen lopen. Ook in een actie tegen Griekenland. Duidelijk je gezicht laten zien.

In de reeks 'Oriëntatie' komt een nieuwe serie onder de titel: *Mens en Politiek*. Daarvan is thans het eerste deeltje verschenen, t.w.

Buitenparlementaire politiek

In deze serie verschijnen voorts:

2. *Kiezer en gekozene*
3. *Ideologie en politiek*
4. *Pers en politiek*
5. *Directe democratie*

met tussenpozen van 2 à 3 maanden.

Bestellingen: door overschrijving op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht, van f 0,60 per deeltje of f 3,— voor de gehele serie.

Maar wat is het gezicht van het Verbond in dit soort zaken. Meneer Van Rooyen loopt waarschijnlijk niet mee in een demonstratie tegen de oorlog in Vietnam.

Nee, dat is natuurlijk moeilijk. Ik zou het zo willen zeggen. Alles wat de mens in zijn waardigheid aantast — en dat zijn de zaken die op het ogenblik in Brazilië, Vietnam en overal gebeuren, dat tast de mens aan in zijn persoonlijke waardigheid, daar moeten wij tegen protesteren, dat zijn we verplicht als humanist. Niet als politicus.

Het gevaar is altijd aanwezig dat het hoofdbestuur tot uitspraken komt, waarvan men in feite niet helemaal weet of dit door de leden als grote groep wel gedragen wordt en in hoeverre er ook gefundeerde minderheids-ideeën zijn. Naarmate je dit in kleinere groepen binnen de gemeenschappen eerst hebt doorgepraat in afzonderlijke gespreksbijeenkomsten krijg je een kristallisering van de meningen — een meerderheidsmening, een minderheidsmening — waaraan het hoofdbestuur in zijn algemene uitspraken een basis heeft voor de eigen formuleringen.

U vindt het wel belangrijk dat er uitspraken gedaan worden?

Ja, absoluut.

Maar alleen als iedereen het er mee eens is?

Nee, alsjeblieft niet. Dan praten we nooit meer.

Meneer De la Rie heeft gezegd: uitspraken van het hoofdbestuur, de fase dat dat nodig is, zijn we eigenlijk al voorbij, dat is al niet meer het belangrijkste — belangrijker is dat er acties in de gemeenschappen gevoerd worden — plaatse-lijk. Waarom?

De la Rie: Nou, ik geloof in de eerste plaats dat het hebben van een humanistische levensovertuiging noopt tot het uitspreken van die overtuiging, zodra dat in de praktijk gebracht wordt. En dan kun je natuurlijk zeggen: dat moet het hoofdbestuur dan maar doen namens ons allen en die moet dan een soort grootste gemene deler zoeken van wat alle humanisten in het land vinden en dat zeggen. En dat kan bij veel gelegenheden het geval zijn. Dan krijg je steeds uitspraken van het hoofdbestuur waarmee je je kunt conformeren of juist niet. Maar ik geloof dat wanneer we dit in kleinere

groepen gaan doen en een aangrijpingspunt nemen in de gemeenschap — in de plaats zelf waar zich iets afspeelt, dat dit de mensen meer zal aanspreken en ook aanleiding kan geven tot iets meer dan een uitspraak op papier. Dat we dan een wijze van actie zoeken, die meer mensen aanspreekt, die duidelijker desnoods op straat brengt wat het humanisme is en wat de konsekwenties van die levensovertuiging zijn.

De voorzitter van het Verbond, de heer Rood, sloot de bijeenkomst en zei o.a.:

„Wat wij willen beogen is: in de maatschappij een humanisering te brengen — d.w.z. er naar te streven dat de mensen vrij worden van de hen opgelegde, kunstmatige beperkingen, dat wil zeggen, dat ze het moeten doen met zichzelf en niet met anonieme gezagsdragers, of dat nou God, de koning, de burgemeester, de politie-agent, vader thuis of de baas op het werk is. Wij menen ook dat als we daar werkelijk voor staan, we zouden moeten breken met een systeem van meningsvorming in onze eigen organisatie, waarbij aan de top een hoofdbestuur zit dat wel voor u bepaalt en uitmaakt wat er gebeurt. Dat heeft ons er toe bewogen om regionale discussiedagen te organiseren. We willen oprecht proberen samen met u te komen tot het formuleren van bepaalde beleidsdoelstellingen.”

Wanneer u aan dat formuleren mee wilt doen dan kunt u nog terecht:

11 april, dus a.s. zaterdag, in Utrecht, in het congres-centrum,
25 april in Amsterdam in Krasnapolsky,
23 mei in Eindhoven,
30 mei in Rotterdam.

De bijeenkomst in Utrecht begint om 1.30 uur 's middags en u bent als lid of als belangstellende van het Humanistisch Verbond van harte welkom.

PROBLEMEN DER FILOSOFIE

Russells gezag als filosoof is ook bij de beoefenaren van deze wetenschap in Nederland groot, getuige het prestige van zijn ook al vertaalde *A History of Western Philosophy* uit 1946. In *Problemen der filosofie*, een uiteenzetting van de hoofdthema's in de wijsbegeerte, ontwikkelt hij een positief en constructief engagement, in een stijl die het boek ook — en juist — voor de niet-filosofische geschoolde goed leesbaar maakt. Het boek mondt uit in een beschouwing over de waarde van de filosofie en haar beoefening.

160 blz.

f 9,25

RELIGIE EN WETENSCHAP

In dit controversieel boek trekt Russell de feitelijke oorzaken en ontwikkelingen na van een eeuwenoud konflikt, dat tussen religie en wetenschap, waarin het geloof het kardinale strijdpunt is. Het boek verscheen in 1935, op een ogenblik dat in Duitsland en Rusland getracht werd nieuwe soorten geloof wetenschappelijk te funderen; sindsdien heeft het niets van zijn aktualiteit verloren: de zich scherper toespitsende konfliktsituatie van de laatste jaren in en buiten de kerken onderstreept het belang van Russells briljant betoog. Niet voor niets is zijn invloed ook in ons land de laatste tijd groeiende.

160 blz.

f 9,25

Bestellingen door overschrijving op giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers Utrecht.

Ruimte voor de mens

De ruimtelijke ordening van nu wordt gedicteerd door een noodsituatie, een historisch geheel nieuw feit. Er is een ruimtegebrek aan het ontstaan; het aantal vierkante meters per menselijk wezen wordt voortdurend kleiner en de vrees is gewettigd dat binnen afzienbare tijd dit ruimtegebrek een ernstige belemmering zal gaan vormen voor de ontplooiing van de mens. Om deze situatie het hoofd te bieden lijkt slechts één weg mogelijk: aangezien de hoeveelheid aardoppervlakte niet vergroot kan worden, moet de ruimte intensiever en rationeler worden benut. Er moet met de ruimte méér worden gedaan dan tevoren, er moet een maximaal profijt uit de totaal beschikbare ruimte worden getrokken. Dit impliceert echter dat de totale beschikbare leefruimte de gehele mensheid ten goede komt, m.a.w. dat de totale ruimte gemeenschappelijk eigendom is. In een wereld waar gebrek aan bodemruimte een dringende situatie oproept is privébezit van de bodem onaanvaardbaar. Indien privébelangen, groepsbelangen, ja zelfs nationale belangen in het geding zijn en tot verkaveling van de grond leiden, kan van ruimtelijke ordening geen sprake zijn. Zolang de grond ruilobject kan zijn, wordt ze bij schaarste speculatieobject. Wat dan onder het mom van ruimtelijke ordening plaatsvindt is de systematische omvorming van leefruimte in commerciële of industriële ruimte, ruimte voor industrie, transport en handel. Natuurlijk stelt de opbouw van een industrieel productie-apparaat eisen aan het ruimtegebrek. Men kan echter bij het aanpassen van de ruimte aan nieuwe eisen van de produktie slechts dan van een ordening spreken, indien direct of indirect, een voor alle mensen betere en nuttige indeling en gebruik van de totale ruimte bereikt wordt. Direct, wanneer een zo groot mogelijk aantal mensen de ruimte intensiever kan benutten. Indirect, wanneer bij het eventueel onttrekken van leefruimte ten behoeve van de produktie daardoor middelen ontstaan tot een groter rendement van de ruimte. Wordt aan deze eisen niet voldaan, b.v. doordat het productie-apparaat niet op de werkelijke behoeften van de mens is ingesteld, dan wordt de leefruimte in beslag genomen zonder dat daar iets gelijkwaardigs tegenover staat, en in onnodig grote mate. In zo'n geval zal het ingrijpen in de bestaande ruimtelijke verhoudingen niet tot ruimtelijke ordening maar tot chaos leiden.

Nu kan men constateren dat, hoewel de vorm van de stedelijke ruimte zich de laatste tientallen jaren sterk heeft gewijzigd, de steden niet leefbaarder zijn geworden maar eerder minder leefbaar. Men is bij de veranderingen en de vormgeving niet uitgegaan van de werkelijke behoeften van de mens, van nieuw ontstane behoeften maar van een verouderd en daardoor stagnerend sociaal systeem. Men heeft de menselijke behoeften willen manipuleren en aanpassen aan de belangen van de industrie in plaats van omgekeerd. De centrale plaats die

het snelverkeer momenteel bij de stedelijke planning inneemt is hier een duidelijk voorbeeld van. De auto stelt de mens in staat zijn leefruimte te vergroten, geeft hem een grotere mobiliteit in de ruimte. Toch is het juist de auto die hoe langer hoe meer een ware ruimtevreter is geworden en in plaats van het ruimtegebruik intensiever te maken, de mens berooft van zijn meest elementaire bezit: zijn leefruimte.

De oorzaak hiervan is dat de produktie van auto's niet op de reële behoeften aan vervoergelegenheid is ingesteld, maar op maximale afzet en winst. De auto-industrie zorgt ervoor dat het aantal voertuigen jaarlijks blijft stijgen, en met dit aantal auto's ook de behoefte aan parkeerplaatsen en wegen. Waar vroeger kinderen speelden staan nu auto's geparkeerd; waar vroeger wandelaars liepen rijden nu auto's. De onafzienbare hoeveelheden blik die staan opgeslagen in de steden dreigen ieder te verstikken. Door zijn aantal verliest de auto zijn bruikbaarheid, beantwoordt niet meer aan zijn doel: snelle verplaatsing. Niet de uitvinding van de auto is oorzaak van de verkeerschaos maar de irrationele wijze waarop het produktie-apparaat functioneert. Het resultaat hiervan is dat het aantal niet gebruikte, stilstaande auto's een veelvoud vormt van het aantal gebruikte rijdende auto's en dat er daardoor een behoefte aan parkeer-ruimte ontstaat die onevenredig is met het nut van de rijdende auto's, die het nuttig gebruik van de auto zelfs verhinderen door een in beslag nemen van de rijruimte. Is het niet in flagrante tegenstelling tot ieder rationeel gebruik van de ruimte te moeten waarnemen hoe in de grote steden, zelfs bij slecht weer, duizenden mensen zich te voet een weg proberen te banen door de verkeerschaos, terwijl even zo vele voertuigen ongebruikt langs de straten geparkeerd staan, waar zij slechts het rijdende verkeer hinderen en niemand tot nut zijn. Het alternatief, een rationeel gebruik van de auto, kan slechts tot stand komen door gemeenschappelijk beheer van het totale aantal auto's, waardoor iedere auto continu in bedrijf kan zijn en de behoefte aan parkeer-ruimte tot een minimum gereduceerd kan worden. Maar een dergelijke oplossing van het probleem is uiteraard onverenigbaar met het huidige produktiestelsel, waarbij slechts de omzetcijfers van belang zijn, waarbij de mens niet doel maar middel is, consument zonder meer, waarbij materiaal en arbeidskracht op grootscheepse wijze verkwist worden, en technische mogelijkheden onbenut blijven omdat ze geen rendement opleveren. Wat thans gebeurt is roef van onze leefruimte ten behoeve van een irrationele industrie, roef van de ruimte waar kinderen gespeeld hebben en waar mensen elkaar ontmoet hebben om er parkeerplaatsen voor in feite overtoellige auto's van te maken, roef ook van onze tijd doordat de auto niet rationeel benut kan worden, roef van onze sociale ruimte, van onze ontmoetingsplaatsen en recreatieoordelen. (Uit: Katernen 2000, 1969/1)